

အူအိန်ကဲထီန်ကညီကီ

တၢ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ဟံၣ်ဃီဒီး တၢ်စုလီၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤကၢၣ်ထီဒါ လီၢ်ကဝီပုၤတၢ်ကမ့ၢ်
လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ (၂၀၂၁ နံၣ် ဒီး ၂၀၂၂ နံၣ်)

လံာ်ဒုးသ့ၣ်ညါ

လါမးရှး ၃၁ သီ, ၂၀၂၃ နံၣ် / KHRG # 23-1-BP1

၁. တၢ်ကတိၤလၢညါ

“

“သုးမိၤစီရိၤဟံဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤအယံ ပဘၣ်ပျံၤဘၣ်ဖးတၢ်ထီဘိလီၤ. (...) ပဘၣ်ယံဉ် လၢအဝဲသ့ၣ်ကဒွဲၣ်အူကွံၣ် ဒူသဝီ မ့တမ့ၢ် မၤသံ ဘၣ်ဖးပုၤကညီ. ပုၤမ့ခးအဝဲသ့ၣ်တဂၤဂၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကမၤသံပုၤလီၤ.”¹

၂၀၂၁ နံၣ် ကီၢ်ပယီၤသုးမိၤစီရိၤ ဟံဆူၣ်န့ၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ ထံကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးကီၢ်ကးကရၢ (SAC) သုး သ့ၣ်တဖၣ် ပညိၣ်မၤကဲၣ်ဝဲလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢလၢကညီ ကီၢ်စဲၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢကျဲအကလုာ်ကလုာ်အယံ တၢ်သ့ၣ် တဖၣ်အံၤ မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲလီၢ်ကဝီၤတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ, တၢ် လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမ့ဒီးတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤတၢ်အိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤပယုဲသ့ၣ်တဖၣ်အကျါ တၢ်မၤဟးဂီၤဟံဉ် ဃီဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်သးသကုၤဆးဒးန့ၣ် လီၤ. ကညီဂ့ၢ်ဝိဒ္ဓဲးယာ်ကရူၢ် (KHRG) တၢ်မၤနီၣ်မၤပၤအပူၤ ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဒွဲၣ်အူကွံၣ်ကညီ ဒူ သဝီသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ လၢမ့ၤ ၂၀၂၁ နံၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဒွဲၣ်အူထီၣ် ကွံၣ်ကမ့ၢ်ဟံဉ်အစ့ၤကတၢ် ၁၇၀ ဖျါဉ် ဃုာ်ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ် ခိၣ် အဂၤ ဒိအမ့ၢ် ကျး, သိလ့ၣ် ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တဖၣ်လၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒုးသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်

က့ၤပုၤလၢ ဟီၣ်ခိၣ်အူအိၣ်ကီၢ်သ့ၣ် (scorched earth) တၢ် ကျဲကျဲကျဲသန့ လၢကီၢ်ပယီၤသုးသ့ၣ်စူးကါဝဲလၢအပူၤကွံၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါ^၂တဘျီအံၤ ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်ကွၢ်ထံဆိကမိၣ် ပဲာ်ထံနီၤဖးဘၣ်ဃး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသဟီၣ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢ SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ် ဒွဲၣ်အူဟံဉ်ဃီဒီး တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဒိတၢ်မၤကဲၣ် ထီဒါလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢကမ့ၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအကျါအကျဲလီၤ တၢ်လီၤဆဲးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂ့ၢ်လၢအဖုၣ်ဒီးအခိပညီဖျါဝဲဂ့ၤ ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါဝဲအံၤ ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ကီၢ်ပယီၤထံဂ့ၢ် ကီၢ်သဲးဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ အတလၢအကွီၣ်လဲၢ် ဒီးမ့မ့ၢ်ကညီ ကီၢ်စဲၣ်တၢ်အိၣ်သးတခီ ကဟံဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်သးလၢအဖုၣ် ဒီး လီၤတၢ်လီၤဆဲး ဃုာ်ဒီးတၢ်မၤကမၣ်တၢ်အုၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးသဝီဖိအတၢ်သ့ၣ်စူးကါ အနီၢ်ကစၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ်လၢ တၢ်ဒိသဒါလီၤသးအဂီၢ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဒီးတၢ် တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအခါန့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါဝဲအံၤ ပၢ် ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးဘၣ်ဃး သဲးတၢ်သိၣ်တၢ်သိဒီး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတၢ်အိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ် ဃုာ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ် ဟ့ၣ်ဖးလၢ KHRG ဃုထီၣ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါခိၣ်န့ၣ် ပုၤလၢအ မၤတၢ်ဆၢတံာ်ပၤသ့ၣ်တဖၣ် ကလူၤပိာ်မၤထွဲဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်ပၢ်ဖျါဆိဘၣ်ဃးတၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးအဂ့ၢ်အကျါ- SAC က့ၤမၤသီထီၣ်ကဒါ တဲာ်လွီၢ် တဲာ်တၢ်ကျဲကျဲဂီၢ်ဘါသဟီၣ်

ဒီဖျါလၢသုးမိၤစီရိၤဟံဆူၣ်န့ၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဖဲ လၢဖုၤ ကြူၤအါရံၤ ၂၀၂၁ နံၣ်အံၤအယံ တၢ်မၤပယုဲထီဒါကမ့ၢ်, ပုၤ လၢ အပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး ဒီးပုၤလၢအဟူးဂဲၤလၢတၢ်ဒုး အိၣ်ထီၣ်ဒံၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံာ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟဲကဲထီၣ်သး လၢကီၢ်ပယီၤဒိတဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဟူးဂဲၤပၢ်ဃုာ် ပၢ်ဂီၢ်လၢ ဒံၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံာ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ် တၢ်ဖိၣ်, ဒုးဃာ်ဒီးမၤသံကွံၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဖုၣ်ဆၢ ဒီးတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် လၢ ကီၢ်ပယီၤ သုးမိၤစီရိၤ ဒီး သုးဖိၣ်စုကဝဲၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးတၢ်ကရၢက ရိအဂၤလၢအတမ့ၢ်သုးဖိၣ်စုကဝဲၤဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤ န့ၣ်လီၤ. SAC တၢ်က့ၤမၤသီထီၣ်ကဒါ ဟီၣ်ခိၣ်အူအိၣ်ကီၢ်သ့ၣ် တၢ်ကျဲကျဲသန့ဂံၢ်ဘါသဟီၣ်အံၤ ဒိသိးကမၤပျီမၤဆဲးကွံၣ်က ရူၢ်ကရၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့တမ့ၢ် မၤဆဲးကွံၣ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢကရူၢ် ကရၢတၢ်ပၤဖိလၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. အယံ SAC သုးတ

ဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒွဲၣ်အူမၤလီၤပျီကွံၣ် ဒူသဝီ ဒီးဂ့ၢ်လၢကီၢ် ပယီၤဒိတဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကဲထီၣ်အ သးလီၤဆီဒုၣ်တၢ်လၢ စကဲကီၢ်ခိၣ် ဒီးခူကီၢ်စဲၣ်^၃ အပူၤန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢသုးဟံဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ် SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ် ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံၣ် သဝီဖိဟံဉ်ဃီဒီး ကမ့ၢ် တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ အစ့ၤကတၢ် ၅၈,၀၀၀ ဖျါန့ၣ်လီၤ.^၄ ဒီဖျါလၢတၢ်အိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ် နး ထီၣ်အယံ စးထီၣ်လၢသုးဟံဆူၣ်န့ၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤ အလီၢ်ခံန့ၣ် ပုၤဘၣ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးလၢကီၢ်ပယီၤဒိတဘျီအပူၤ အိၣ် ၁.၃ ကကွံၣ်အကျါ ပုၤဘၣ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးလၢကညီကီၢ်စဲၣ် ပူၤအိၣ် ၅၀၀,၀၀၀ ဂၤန့ၣ်လီၤ.^၅

SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ် မၤန့ၤမၤဃုာ်မၤပယုဲ ပုၤလၢအပၢ်ဖျါထီၣ် တၢ်ဘၣ်သးလၢတၢ်မုာ်တၢ်ခုာ်အပူၤ ဒိဒံၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံာ်ကျဲသန့

အသိးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ လၢကညီကီၢ်စဲၣ်ကီၢ်ရၢၣ်ကိးဘၣ်ဒဲးအပူၤဝံၤအလီၢ်ခံၣ် SAC သးဒီးသးဒီးကီၢ်ဆါ (BGF) တဖၣ် ဒုးထီဒါဝဲ လီၢ်ကဝီၤသးဖီၣ်စုကဝဲၤတဖၣ် ဃုာ်ဒီးကညီဒီကလုာ်တၢ်ထုၣ်ဖျဲးသးမုၢ်ဒိဉ် (KNLA) ကညီဒီကလုာ်ဂၤသးကရၢ (KNDO) ဒီးတၢ်ဒီသဒါကမျၢၢ်သး (PDF) သ့ၣ်တဖၣ်တပယုာ်ဃီန့ၣ်လီၤ. SAC သးတဖၣ် လၢတၢ်မၤလံာ်ထီဉ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်စးထီဉ်မၤအါထီဉ်သးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးဆုၢ်အါထီဉ်အသးလၢ ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိဉ်ကရၢ (KNU) ဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. KNU ဟ့ၣ်ပလီၢ်ထီဒါဝဲ SAC သးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်အံၤ ဘၣ်ဆၣ် SAC သးတဒိကန့ၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. SAC ကဘီယုၤသးသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဟဲထီဉ်ခးလီၤမုၢ်ပိၢ်ကျိးဒိဉ်လၢကမျၢၢ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒ်အမ့ၢ် အဝဲသ့ၣ်သးမုၢ်ဒိဉ်တၢ်ဟူးတၢ်ရဲၤအကျါတခါအသိး ဒီးဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်မၤခိဉ်ဆါကဒါ KNLA/KNDO သးဒီး PDF သးတဖၣ်အသိးအယံ တၢ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိလီၢ်ကဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒိဉ်ဒိဉ်မုၢ်မုၢ် န့ၣ်လီၤ.

SAC သးသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်မၤဟးဂီၤ မ့တမ့ၢ် မၤဆဲးလီၤစ့ၤလီၤပုၤလၢအထီဒါအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဘါအဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်ပညိဉ်ဖီၣ်ဒုးဃာ်, မၤပျံၤမၤဖုး ဒီးမၤတၢ်မၤပယုာ်အဂီၢ်ဘါပုၤတဂၤလၢလၢအပျါလၢအမၤစၢၤ မ့တမ့ၢ် ပၣ်ဃုာ်ပၣ်ဂီၢ် လၢလီၢ်ကဝီၤသးဖီၣ်စုကဝဲၤ မ့တမ့ၢ်ကရၢလၢအထီဒါသးမိၤစိရိၤသ့ၣ်တဖၣ်အကျါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢအ့ၣ်ဖျိဉ် ၁၄ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ် ဘီမုၢ်စၢဖျိဉ်ကရၢ (UN) ပုၤဃုာ်ထံတၢ်အခၢၣ်စး ထီမဲအဲၤတြုပၢ်ဖျါထီဉ် ကီၢ်ပယီၤပူၤဟီၣ်ခိဉ်ဖိခွဲးယာ် တၢ်အိဉ်သးဝဲအံၤအဂ့ၢ်ဒိအံၤ -

“

“နမ့အိဉ်လၢ ဟီၣ်ကဝီၤ မ့တမ့ၢ် သဝီပူၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဆိကမိဉ်ဝဲလၢ အမၤစၢၤလီၤလီၤဆီဆီ ပုၤလၢအဖီၣ်စုကဝဲၤန့ၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်အမဲာ်ချုပူၤ နၤန့ၣ်မုၢ်ဒုဉ်ဒါလီၤ.”⁷

တၢ်မၤပယုာ်အကျါအဂီၢ် အကျါအကျဲအံၤ မ့ၢ်တၢ်ကွၢ်မၤသီထီဉ်ကဒါ ‘တဲာ်လွံာ်တဲာ်’⁸ တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအကျဲလၢ ကီၢ်ပယီၤသး မုၢ်ဒိဉ်သုးကါကျဲၤလီၤဟံလီၤအံၤဖဲ ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ လၢ၁၉၆၀ နံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအကျဲဝဲအံၤ အတၢ်ပညိဉ်ခိဉ်သ့ၣ်မုၢ်ဒိဉ်ဒီးဒီးကမၤလီၤပျိၢ်ကွံာ် တၢ်ဘျးစဲလၢပုၤဟံဆါထီဒါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, အဟံၣ်ဖိဃီဖိ ဒီးလီၢ်ကဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤ ဒီဖျိတၢ်ဒိဉ်တဲာ်ကွံာ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိ, ကျိစုတၢ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤ, တၢ်ကစီၣ် ဒီး တၢ်ဃုထာထီဉ်ပုၤမၤတၢ်ဖိ မ့တမ့ၢ် သးသ့ၣ်တဖၣ်လၢကလုာ်ဒုဉ်သးဖီၣ်စုကဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယံ လၢ‘တဲာ်လွံာ်

တဲာ်’ တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအကျဲအံၤအဖီလၢန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ပၢ်ပနီၣ်ဝဲကလုာ်ဒုဉ်သးဖီၣ်စုကဝဲၤတၢ်ဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအမ့ၢ် ‘ဟီၣ်ကဝီၤအလွံာ်သ့’ လၢအမ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢ ကီၢ်ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် အိဉ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢပုၤလၢ ကမၤသံပုၤတဂၤလၢလၢ မ့တမ့ၢ် မၤဟးဂီၤတၢ်တမံၤလၢလၢအဆိကမိဉ်ဝဲလၢအဘျးစဲလိာ်အသးဒီးကလုာ်ဒုဉ်သးဖီၣ်စုကဝဲၤ မ့တမ့ၢ်ပုၤတဖုဖုလၢ အထီဒါသးမိၤစိရိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

KHRG ပာ်ဖျါထီဉ်ဝဲလီၤလီၤဆီဆီ လၢ‘တဲာ်လွံာ်တဲာ်’ တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအကျဲအံၤ ဟဲကွၢ်အိဉ်ထီဉ်ကဒါဖဲ ၂၀၂၁ နံၣ် သးမိၤစိရိၤ ဟံဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. SAC သးမိၤစိရိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပာ်လီၤသးဒီးတီခိဉ်ရိဉ်မဲသုစူးကါဝဲ တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအကျဲအံၤ လၢတၢ်ကတြုၤသံမၤလီၤမၢ်ကွံာ်ပုၤလၢအထီဒါအဝဲသ့ၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.⁹ စးထီဉ်လၢ၂၀၂၁ နံၣ် သးမိၤစိရိၤဟံဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံၣ် KHRG ကွၢ်ထံသမံကမိးဝဲတၢ်ကဲထီဉ်သးတဖၣ်လၢအကဲထီဉ်သးလၢ ‘တဲာ်လွံာ်တဲာ်’တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအကျဲအဂီၢ်ဘါသဟီၣ်အသီလၢ SAC သးသ့ၣ်တဖၣ်သ့အံၤဖဲသးဟံဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံၣ် ဒီးတၢ်ပိာ်ထွဲထီဉ်အခံထီဒါကမျၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အိဉ်ဒီးအကျါဂီၤကျိၤကျဲၤ လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီဉ်သးသ့ၣ်တဖၣ်ဒိအမ့ၢ် တၢ်ဒွဲၣ်အူဟံၣ်ဃီ ဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်မၤပယုာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအညီန့ၣ်ကဲထီဉ်သး ဒီဖျိတၢ်သ့ၣ်ညါဆိ မ့တမ့ၢ် ဆိကမိဉ်တယးဝဲလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိဉ် ဒီးတၢ်ဘၣ်ထွဲဘျးစဲလိာ်အသးဒီးပုၤလၢအပၢ်ဆါထီဒါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤပယုာ်ကျိၤကျဲၤလၢအလီၤဘၣ်ယိဉ်သ့ၣ်တဖၣ် ပပံာ်ထံနီၤဖးအံၤသ့လၢတၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢအမ့ၢ် ဖဲတၢ်ဒုးကဲထီဉ်လၢ SAC သးဒီးလီၢ်ကဝီၤသးဖီၣ်စုကဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အခါ ဒီးတၢ်ဒုးဝံၤ မ့တမ့ၢ် ဖဲလၢ SAC သးသ့ၣ်တဖၣ်ဟူးဂဲၤဝဲအဆါကတီၢ် တၢ်ဒွဲၣ်အူထီဉ် ဒုသဝီဖိဟံၣ်ဃီဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤသဝီဖိတၢ်စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ် တပယုာ်ဃီဂ့ၢ်ဝိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအကျါအကျဲဝဲအံၤန့ၣ် အိဉ်ဟဲကဲထီဉ်အသးလၢ ‘တဲာ်လွံာ်တဲာ်’ တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအကျဲအတၢ်ပညိဉ် မုၢ်ကျါ ဒီးအတၢ်နာ်ခိဉ်သ့ၣ်မုၢ်ဝဲ လီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် မၤဘၣ်ထွဲမၤသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤသးဖီၣ်စုကဝဲၤ မ့တမ့ၢ် ကရူၢ်ကရၢအဂၤလၢအထီဒါသးမိၤစိရိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဂ့ၢ်လၢပုၤန့ၣ် တၢ်ဟံဖျါထီဉ်အီၤလၢ လံာ်တၢ်နီၤဖး အကူၣ်ဆူညါတကူၣ်အပူၤ လၢအဟံဖျါထီဉ်စ့ၢ်ကိး သဝီဖိအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်ဒီသဒါလဲၤ ဒီဖျိတၢ်မၤအမၤသီဂ့ၢ်ဝိသ့ၣ် တဖၣ်အံၤန့ၣ် တၢ်နီၤဖးလီၤအံၤအခီပညိဒ်အမ့ၢ် တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, ကျိကျဲ ဒီးတၢ်ဂဲၤပျါဂဲၤဆုးသဟီၣ် လၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပာ်ဘၣ်, သဂါကွံာ်ဆါမဲာ်ဒီးဒီသဒါဝဲတၢ်မၤအမၤသီပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.¹⁰

၃. တၢ်ဒွဲဉ်အူထီဉ် ဒူသဝီဖိဟံဉ်ဃီဒီး တၢ်မၤဟးဂီၤသဝီဖိတၢ်စုလီၤခိဉ်ခိဉ်သ့ဉ်တဖၣ်ဒ် အမ့ၢ်တၢ်မၤကဲတၢ် ဖဲလၢတၢ်ဒုးကဲ ထီဉ်အခါ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဒုးဝံၤအအလီၤခံ ဒီး မ့တမ့ၢ် ဖဲလၢသုးသ့ဉ်တဖၣ်ဟူးဂဲၤဝဲအဆၢကတီၢ်

လံာ်တၢ်နီၤဖးအကူဝဲအံၤန့ၣ် ပာ်ဖျါထီဉ်ဝဲ တၢ်မၤအမၤသီ အကျါအကျဲဃုာ်ဒီး တၢ်ဒွဲဉ်အူထီဉ် ဒူသဝီဖိဟံဉ်ဃီဒီးတၢ်စု လီၤခိဉ်ခိဉ် မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဟးဂီၤသဝီဖိတၢ်စုလီၤခိဉ်ခိဉ်သ့ဉ် တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤကဲတၢ် လၢအဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါထီဉ်အီၤလၢ တၢ်ဖိခိဉ်သ့ဉ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီဉ်သးလၢတၢ်ပာ်ဖျါအီၤ သ့ဉ်တဖၣ်အံၤ စးထီဉ်လၢ ၂၀၂၁ နံဉ် သုးဟံဆူဉ် ထံကီၢ်တၢ် စိ တၢ်ကမိၤဝံၤအလီၤခံ ဒီးတုၤလၢ လါဒိဉ်စဲဘၢဉ် ၂၀၂၂ နံဉ် လၢကညီကီၢ်စဲဉ်အပူၤ ကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ်အကျါ ဃုာ်တဖၣ် အပူၤ န့ၣ်လီၤ. ဖဲလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါအဆၢကတီၢ်တက့ၢ်အပူၤအံၤ န့ၣ် KHRG ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ပျီပူၤလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါအဂ့ၢ်လၢပဲၤ ဘၣ်ဃး တၢ်ဒွဲဉ်အူထီဉ်ဟံဉ်ဃီ ဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်စုလီၤခိဉ်ခိဉ်အိဉ် (၃၉)ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျီပူၤလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါသ့ဉ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ (တၢ် ပာ်ဖျါဖျဉ်, တၢ်ထီဉ်လိာ်သံကွၢ် ဒီးတၢ်ဂီၤတဖၣ်)အံၤ ဘၣ်တၢ် ပာ်ဖျါထီဉ်အီၤလၢ လီၤကဝီၤပုၤတဝါဖိလၢ အဘၣ်တၢ်သိဉ်လိ ပာ်အဝဲသ့ဉ်လၢကကွၢ်ဆူဉ်ကယာ်ပျီပူၤ ပုၤဟီဉ်ခိဉ်ဖိဒ္ဓဲးယာ် တၢ်အိဉ်သးသ့ဉ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါသ့ဉ်တဖၣ် အပူၤန့ၣ် KHRG ပဲာ်ဖးနီၤဖးဝဲ SAC သုး တၢ်ဒွဲဉ်အူထီဉ်ဒူသ ဝီဖိဟံဉ်ဃီဒီးတၢ်စုလီၤခိဉ်ခိဉ် မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဟးဂီၤသဝီဖိတၢ် စုလီၤခိဉ်ခိဉ်သ့ဉ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤကဲတၢ်အကျါအကျဲ ဖဲ တၢ်ဒုးကဲထီဉ်လၢ SAC သုးဒီးလီၤကဝီၤသုးဖိဉ်စုကဝဲၤ မ့တ မ့ၢ် SAC သုးဟူးဂဲၤအဆၢကတီၢ် မ့တမ့ၢ်ဟူးဂဲၤဝဲအလီၤခံန့ၣ် လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်သ့ဉ်တဖၣ်အံၤ စုကဝဲတၢ်ဒုးသ့ဉ်တဖၣ် ထီဉ်ဟူး ထီဉ်ဂဲၤထီဉ်ဝဲ SAC သုးဖိသ့ဉ်တဖၣ်လၢ ကမၤပယုဝဲကမုာ် အပူၤဟီဉ်ခိဉ်ဖိဒ္ဓဲးယာ် ဒီး ဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘၣ်တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤပုၤ ဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ် သဲးတၢ်ဘျါခိဉ်သ့ဉ် (IHL) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါအဒိအတၢ်သ့ဉ်တဖၣ်လၢ SAC သုးသ့ဉ်တဖၣ် မၤပျဲမၤဖုးလီၤကဝီၤသဝီဖိသ့ဉ်တဖၣ်လၢ လီၤကဝီၤသုးဖိဉ်စု ကဝဲၤကရၢသ့ဉ်တဖၣ် မ့ထီဉ်ဒုးအဝဲသ့ဉ်န့ၣ် အဝဲသ့ဉ် ကဒွဲဉ် အူထီဉ်ကွၢ်ကမုာ်သ့ဉ်တဖၣ်အဟံဉ်န့ၣ်လီၤ. SAC သုးသ့ဉ် တဖၣ်အံၤ ဆိကမိဉ်တယာ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး လၢကမုာ်တဖၣ် အိဉ်ဒီး တၢ်ဘၣ်ထွဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဘျးစဲဒီးကရူၢ်ကရၢလၢအထီ ဒါသုးမိၤစိရၢသ့ဉ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ ဖဲလၢယူၤ ၁ သီ, ၂၀၂၂ နံဉ်န့ၣ် KNLA သုးဖိသ့ဉ်တဖၣ် ဖိဉ်န့ၣ်ဝဲသုးဒုခိဉ် ဒီးသုးကသံဉ်သရၣ်အယီ ပယီၤစုကဝဲဒိဉ် သုး (Artillery Unit) နီဉ်ဂံၢ် (၉) ခးလီၤကျိဖးဒိဉ် လၢဝုရီက ရူၢ်ပူၤ, သထူဉ်ကီၢ်ဆဉ်, ဒူသထူဉ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤ လၢဃုသီအ တီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီ သဝီဖိအါန့ၢ်ဒီး ၃,၀၀၀ ဂၤ

ဘၣ်ဃုာ်အိဉ်ကမ့ၢ်ဝဲဒဉ်န့ၣ်လီၤ. SAC အသုးခိဉ်လၢအအိဉ်ဖဲ သုးကျါတကျါဃီဝဲအံၤတဂၤ တဲပျဲၤတဲဖုးသဝီဖိသ့ဉ်တဖၣ် လၢ အဝဲသ့ဉ် ‘ကဒွဲဉ်အူထီဉ်ကွၢ်တၢ်ခဲလၢာ်’ လၢထီတၢ် လုဒီးထီတၢ်ကံ့သဝီ တဖၣ်အဘၣ်စၢၤ, ဝုရီကရူၢ်အပူၤန့ၣ် လီၤ. တၢ်မၤပျဲမၤဖုးဝဲအံၤ ကဲထီဉ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိဉ် အါထီဉ်ဝဲ ဒဉ်ဖဲ လၢယူၤ ၂၅ သီ, ၂၀၂၂ နံဉ်အပူၤ ဖဲလၢပယီၤသုး ခိဉ်ချ့ သုးဒု (တမ)-၂၂ ဒီး ၄၄ ဟံန့ၣ်လီၤဝဲလၢ ကီးကုးသၢ (ထီတၢ် လု) သဝီပူၤ ဒီးမၤသံကွၢ် သဝီဖိလွံၢ်ဂၤ, အိဉ်ဟ့ဉ်ဒီးမၤဟးဂီၤ သဝီဖိတၢ်စုလီၤခိဉ်ခိဉ်, ဒီးဒွဲဉ်အူထီဉ်ကွၢ်သဝီဖိအဟံဉ်အစ့ၤ ကတၢ် (ဖိဖိ) ဖျဉ် ဒီးဒဲလၢဉ်ဖိ (၃၀) ဖျဉ်န့ၣ်လီၤ.¹²

ကျါကျဲဒ်အံၤန့ၣ်သ့ဉ်တဖၣ် ဖဲလၢစဲးပထုဘၢဉ် ၁၉သီ, ၂၀၂၁ နံဉ်န့ၣ် KNLA သုးသ့ဉ်တဖၣ် ထီဉ်ဒုးပယီၤသုးသ့ဉ်တဖၣ်ဝံၤ အလီၤခံ ပယီၤသုးတဖၣ် န့ၣ်လီၤလၢ က--- သဝီပူၤ, ဘံလု ကီၢ်ဆဉ်, ဒူသထူဉ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤဒီးဟးလူၤဃုဝဲ KNLA သုး တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ဉ်ခးဝဲသဝီဖိအကျးဒီးကဒွဲဉ်အူထီဉ် ကွၢ်ကျးတဖျဉ်အံၤအခါ သဝီသးပုၤမုာ်တြီတၢ်ပတုာ်ကွၢ် အ ဝဲသ့ဉ်န့ၣ်လီၤ. ဝံၤအဝဲသ့ဉ်တဒွဲဉ်ထီဉ်ကျးအံၤဘၣ် ဘၣ်ဆဉ် အဝဲသ့ဉ် အိဉ်ဟ့ဉ်ဟံကွၢ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိဒီးတၢ်ဖိ တၢ်လံၤလၢ ကျးပူၤသ့ဉ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီဉ်သးအံၤတသီခံသီဝံၤအ လီၤခံ ဖဲလၢစဲးပထုဘၢဉ် ၂၅ သီ, ၂၀၂၁ နံဉ်န့ၣ် ပယီၤဒီး BGF သုးဖိလၢအမူၤသံးတဖၣ် လၢအအိဉ်ဖဲထံဖးဒိဉ်ထုဉ်ကရူၢ်ပူၤ အံၤန့ၣ် တဲပျဲၤတဲဖုးသဝီဖိတဖၣ်လၢ KNLA သုးတဖၣ်မ့ၢ်ခး အဝဲသ့ဉ်န့ၣ် အဝဲသ့ဉ် ကဒွဲဉ်အူထီဉ်ကွၢ်သဝီန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤ ဆူဉ်ဝီဝီတၢ်, သူသဝီဖိဒ်ကတီၢ်လၢတၢ်ဒီ သဒါလီၤသး ဒီးသုး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဂ့ၢ်ဝီသ့ဉ်တဖၣ် တၢ်ပာ်ဖျါထီဉ်အီၤအါထီဉ် ဒီး ကဲထီဉ်တၢ်ဝံၤတၢ်ယိးလၢ က---သဝီဖိ သ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. လီၤကဝီၤသဝီဖိနီၤစ--- ပာ်ဖျါထီဉ်ဝဲဒ်အံၤ -

“ ‘ပဘၣ်ယိဉ်လၢအဝဲသ့ဉ်ကဒွဲဉ်အူပသဝီ မ့တမ့ၢ် မၤသံပုၤ. ပုၤမ့ၢ်ခးအဝဲသ့ဉ် တဂၤဂၤဒု အဝဲသ့ဉ်က မၤသံပုၤလီၤ. (...) ဖဲအဝဲသ့ဉ်ဟဲန့ၣ်လီၤလၢသဝီပူၤ န့ၣ် အဝဲသ့ဉ် ခးတြီကျိဖိဒီဒုဉ် လီၤကံးမးအဝဲသ့ဉ် န့ၣ်ကလီကျိလီၤ. ’¹³

SAC သုးသ့ဉ်တဖၣ် မၤဟးဂီၤသဝီဖိအဟံဉ်တဖၣ်ဝံၤ အဝဲ သ့ဉ်တၢ်မၤဟးဂီၤအကျါအကျဲလၢအဂၤသ့ဉ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်

ကီးကူးသၢသဝီ, ဝုရီကရၢၢ်, သထူဉ်ကီၢ်ဆၣ်, ဒူသထူဉ်ကီၢ်ရၣ်အပူၤ ဟံၣ်တဖၣ်ကဲထီဉ်ဖၣ်ဆါ မ့ၢ်လၢ SAC သုး ဒိၣ်ချ့သုးဒု (တဝ်မ)-၂၂ ခွဲဉ်အူထီဉ် ကွံာ်ဝဲဖဲ လါယုၤ ၂၅ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိ)

တၢ်မၤဟးဂီၤကျး မ့တမ့ၢ် ဘုဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးဒီးကဒိသဒါ ဝဲကလုာ်ဒူဉ်သုးဖိဉ်စုကဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ် သုတဒိးန့ၢ်ဘၣ်တၢ် အိၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂၢၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢသဝီဖိတဖၣ် အအိၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူဉ်ကျဲအကျိၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ် အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိလီၢ်ကဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အါ မးန့ၣ်လီၤ. အဒိ ဖဲလါအီးကထိဘၣ် ၁၉ သီ, ၂၀၂၁ နံၣ်န့ၣ် တချးလၢတၢ်ဒုးကဲထီဉ်လၢ SAC သုး ဒီး KNLA သုးအဘၣ် စၢဖဲဘ---သဝီ, ဒ---ကရၢၢ်, ကီးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဒူပျၢ်ယၢ် ကီၢ်ရၣ်အစၢၤဒီးဘၣ်တနံၤန့ၣ် SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ် ဟ့ၣ်ကွံာ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်လၢကျးတဖျၢၣ်အပူၤဝဲၤ ဒီးခွဲဉ် အူကွံာ်ဝဲကျးတဖျၢၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ

ယိဆူဉ်သဝီဖိအဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ မ့ၢ်အဆိကမိၣ်ဝဲလၢ သုး KNLA သ့ၣ်တဖၣ် ဟံၣ်န့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်, ဃုကွၢ် ဟံၣ်ကစၢ်ဟံၣ်ဖိယိဖိလံာ်ခိၣ်ဆၢဉ် ဒီးထံဖိကီၢ်ဖိလံာ်အုၣ်သး သ့ၣ် တဖၣ်, မၤဟးဂီၤသဝီဖိအသိလ့ၣ်တဖၣ်ဒီးမၤသံသဝီဖိ အဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.¹⁴

ဒ်န့ၣ်အသိး ဖဲလါခိၣ်စဲဘၣ် ၁၀ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ် SAC သုးလၢ အအိၣ်လၢ LID နီၣ်ဂံၢ် (၄၄) ခွဲဉ်အူထီဉ်ကွံာ်ဝဲဘုဖိသၢဖျၢၣ်လၢ လၢဂီၤဒၢသဝီ, ဒီပူၤကရၢၢ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်န့ၣ် လီၤ. ဘု (၂၅၀) နၢတနီၤဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤကွံာ်အီၤအယိကဲ ထီဉ်တၢ် ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးလၢ လီၢ်ကဝီၤခိၣ်ခိၣ်ပုၤတၢ်ဖိအါဂၢၤအ

တၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒိၣ်န့ၢ်အီၤဖဲလၢဒိၣ်စ့ဘၣ် ၂၀၂၂ နံၣ်ဒီးဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢဂီၤဒၢသဝီဖိတဖၣ်အဘူဖိသၢဖျါလၢအအိၣ်လၢ လၢဂီၤဒၢသဝီ, ဒိပူးကရူာ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်ဘၣ်တၢ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်အီၤလၢ SAC အသး LID နီၣ်ဂံၢ် (၄၄) အဖၣ်ဆါကမူၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဝဲအံၤကဲထိုင်အသးလၢသဝီမုၢ်ထီၣ်ဖဲတၢ်ဒုး ကဲထိုင်လၢ KNLA/KNDO ဒီး SAC သးလၢအအိၣ်လၢ LID နီၣ်ဂံၢ် (၄၄) ဒုးလိာ်သးဝံၤအလီၢ်ခဲဖဲဂီၤဒီဂီၤဂီၤအဆၢကတီၢ် န့ၣ်လီၤ.¹⁵

ဒ်တၢ်ပာ်ဖျါလၢထးအသး SAC အတၢ်မၤကၢၣ်အါခါလၢအကဲ ထီၣ်သးအံၤ ညီၣ်န့ၢ်ကဲထိုင်အသးဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤသးတၢ်ဟူးတၢ် ဂဲၤ အဆၢကတီၢ်မ့တမ့ၢ်သးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. ဖဲ၂၀၂၂ နံၣ် SAC အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးဒုးယၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ် တဖၣ် အါထီၣ်ဝဲလၢ လၢမုၢ်ပၤကရူာ်, လၢဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ချၢၣ် လွံၣ်ထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ်ဝံၤအလီၢ်ခဲ, SAC ဒုးယၤသးဟ့ၣ်တၢ်ကလုာ် (MOC) နီၣ်ဂံၢ် (၃), နီၣ်ဂံၢ် (၈) ဒီးနီၣ်ဂံၢ် (၁၅), ဒီးခိၣ်သးရဲၣ် IBနီၣ်ဂံၢ် (၆၀) တဖၣ်န့ၣ်လီၤဝဲဆူ c---သဝီဖဲလၢယူၤလံ ၃သီ အဆၢကတီၢ် မၤသံဝဲသဝီဖိ (၂) ဂၤ ဒီးဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ဝဲဟံၣ် (၁၂) ဖျါန့ၣ်လီၤ.¹⁶ သဝီဖိဒီးပုၤလၢအထီၣ်ဒါသးမိၤစီရိၤသ့ၣ် တဖၣ် အတၢ်ဘၣ်ထွဲလၢ တၢ်ဆိကမိၣ်ကမၢ်အီၤအံၤ ဘၣ်တၢ် သ့ၣ်ညါအီၤဖျါလၢ c---သဝီဖိလၢအဟံၣ်အူထီၣ် ဖဲတၢ်ကဲ ထီၣ်သးတၢ်အတၢ်အုၣ်သးအဖိခိၣ်ဒ်အံၤ -

“အဝဲသ့ၣ် [SAC] ဆိမိၣ်ဝဲလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢ KNU မ့တမ့ၢ် ဆိၣ်ထွဲမၤ စၢၤ KNU အယီ အဝဲသ့ၣ်ခးသံသဝီဖိတဖၣ်ဖဲအဝဲ သ့ၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ လီၢ်ကဝီၤပူၤအဆၢကတီၢ်လီၤ.”

SAC သးသ့ၣ်တဖၣ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ် သဝီဖိအသိလ့ၣ်ယီၢ်တဖၣ်ဒီး ဂုၢ်န့ၢ်ဆူၣ်သဝီဖိတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ ဒီးဟံၣ်တၢ်ပိးတၢ်လီ ဖဲအဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်တဒွဲၣ်အူထီၣ်ဟံၣ်ဒီး ကျးသ့ၣ်တဖၣ်အခါန့ၣ်

လီၤ.¹⁷ အါန့ၣ်အန့ၣ် SAC သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ပညီၣ်လၢ ကထီၣ်ဒါမၤဆါပယွဲကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ဆိၣ် သန့ၤအဒုၣ်အဒါကိးကလုာ် လၢကျဲကိးကပၤဒဲးကသ့အဂီၢ်ဒီး န့ၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အဒုၣ်အဒါ, မ့တမ့ၢ်သဝီ ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အစ့ၤကတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအဒုၣ်အဒါသ့ၣ်တဖၣ် အယီန့ၣ်လီၤ. ပုၤထီၣ်ဒါအဝဲသ့ၣ်ကျါပာ်ဃုာ်ဒီးထံၣ်ဂီၢ်ကီၢ်သဲး ပာ်တံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်လၢဟူးဂဲၤမၤတၢ်လၢ ပုၤဂ့ၢ် ဝီခွဲးယာ်လၢအအိၣ်လၢ ဘျးဒဝါကီၢ်ရဲၣ်တဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ် မၤကၢၣ်လၢအဝဲဒီးအဟံၣ်ဖိဃီဖိဘၣ်ကွံာ်ဆၢၣ်မံၣ်ဝဲဒ်အံၤ -

“[SAC] ထီၣ်ဒုးတၢ်လၢ ယဟီၣ်ကဝီၤပူၤတၢ်တဘျီ န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ပုၤပာ်ဖျါထီၣ်သးအ ခိၣ်အန့ၢ်အဟံၣ် ဒီးဒွဲၣ်အူထီၣ်စ့ၢ်ကိး (NLD) ခိၣ် န့ၢ်တဖၣ်အဟံၣ်လၢအအိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပူၤ. မၤက ဒီးဖဲလၢအုၣ်ဖျါ ၃ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဒွဲၣ် အူထီၣ်ယဒိပုၤဝဲၣ်မုၢ်တဂၤအကျး ဒီးယဖဲယဖုအ ဟံၣ်. နီၢ်နီၢ်န့ၣ် ဒီဖျါလၢအဖိၣ်ယၤတချူးဘၣ်အယီ အဝဲသ့ၣ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ [...] အဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးဖိၣ်ယၤ ဒီဖျါလၢယတၢ်အိၣ်ဆၢ ထၢၣ်လၢထံၣ်ဂီၢ်ကီၢ်သဲးအဖိခိၣ် သန့ၤက့အဝဲသ့ၣ် ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ယဟံၣ်ဖိဃီဖိအဟံၣ်န့ၣ် ဒီဖျါလၢ အဝဲသ့ၣ်ဖိၣ်ယၤတချူးဘၣ်အယီလီၤ.”¹⁸

သးဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဆိမိၣ်ကမၢ်သဝီဖိတဖၣ်တပယုာ်ဃီ ဒီဖျါ အတၢ်တဲပျါတဲဖုးအဖိခိၣ်အံၤအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢတၢ်လီၤဆဲး ဒီ ဖျါ သဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ပာ်ဖျါန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢမးရူး ၂၈ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်အန့ၢ် KNLA သးသ့ၣ်တဖၣ်ထီၣ်ဒုးတၢ်ဝံၤအလီၢ်ခဲ

တၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်တၢ်ဒိန့ၢ်အီၤ ဖဲလါယုၤလံ ၅ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ် ဖဲၤ---သဝီ, လၢၢ်မ့ၢ်လါကီၢ်ဆၣ်, ချၢၣ်လွံၢ်ထူဉ်ကီၢ်ရ့ၣ် ဒီးတၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒုးန့ၣ်ဖျါထီဉ်ဝဲ ဟံၣ် ၁၃ ဖျါလၢ SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ်ဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွဲၣ်ဝဲဖဲအပူၤကွဲၣ်ခံသီန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ်တဲပျံၤတဲဖုးသဝီဖိ လၢအအိၣ်လၢ ၈---သဝီ, ဒီးယဲဉ် ကရူၢ်, သထူဉ်ကီၢ်ဆၣ်, ဒူသထူဉ်ကီၢ်ရ့ၣ်တဖၣ်လၢခါဆူ မဲၣ်ညါ KNLA မ့ၢ်ဒုးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွဲၣ်အသဝီန့ၣ်လီၤ.¹⁹ ဒ်န့ၣ်အသိး ဖဲလါအူဖျါၣ်၂၈ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ် အနံၤ SAC သုးလၢအအိၣ်လၢ IB နီၣ်ဂံၢ် (၄၀၂) ဒီးအိၣ်ဆီလီၤအသးလၢ သပြုၤဒီသုးကလၢၤ, ဒဝဲၢ်ဂ့ၢ်, လၢၢ်ဒိၣ်စိကီၢ်ဆၣ်, ဘျဲးဒဝဲၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် တဲပျံၤသဝီဖိလၢအအိၣ်လၢ ဆ---သဝီ, လၢၢ်ဒိၣ်စိကီၢ်ဆၣ်တဖၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ကဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွဲၣ်တၢ်လၢမ့ၢ်ထီဉ်ဟီၣ်ကဝီၤခဲလၢန့ၣ်လီၤ. (၂) သီဝံၤအလီၢ်ခံ SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်သဂၢ်ဒီး သဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲရူ---သဝီဒီးဒဝဲၢ် ဝုၢ်အဘၣ်စၢၤအဆၢကတီၢ်တဲပျံၤတဲဖုးကဒီးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ကဟဲဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွဲၣ်သဝီတဖၣ် ဒီးဆိမိၣ်ကမၣ်စ့ၢ်ကီးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ PDF သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မၤကဒီးတဘျီ SAC သုးသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်လၢ IB နီၣ်ဂံၢ် (၄၀၂) မၤကထီဉ်လိၣ်ထီဉ်အတၢ်တဲပျံၤတဲဖုးအံၤ ဖဲလါမ့ၢ် ၂၀ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ် ခီဖျါဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွဲၣ်ဟံၣ် (၄) ဖျါလၢ အအိၣ်လၢ ည---

သဝီ, ထံလၢၢ်ကျဲကရူၢ်, ဒီးဟံၣ်လၢအအိၣ်လၢ တ---သဝီ, ကမ့ၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ, လၢၢ်ဒိၣ်စိကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.²⁰

တၢ်ဂ့ၢ်လၢအကဲထီဉ်သးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ကအိၣ်အါန့ၢ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢ KHRG ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲ ဒီးလၢ ၂၀၂၃ နံၣ်အတီၢ်ပူၤ KHRG ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်မၤပယုဲလၢအကဲထီဉ်သး ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ် တၢ်ကဲထီဉ်သးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ပၢ်ဖျါတၢ်အုၣ်သးအလၢအပုၤ လၢအဒုးန့ၣ်ဖျါထီဉ်တၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်အက့ၢ်ဂီၤအသီလၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်လဲလိၣ်အိၣ်ထီဉ်ဝဲလၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီဉ်ကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပၢ်ဖျါထီဉ်စ့ၢ်ကီး သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်တၢ်ဒိသဒါအတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်သ့ၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်ကွဲၣ်ဆၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်မၤပယုဲလၢတၢ်မၤအီၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးအခါန့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ပၢ်ဖျါတၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ဖိခိၣ်အသိး သဝီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၢ်တဂၤတၢ်ပိၣ်တဲသကိးတၢ်ဒီး တြီဝဲ SAC သုးတဖၣ်တဘျီဃီ မ့ၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်တဒွဲၣ်အူထီဉ်ကျးတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သနံၣ်ကွဲၣ် တၢ်ဒိသဒါရဲၣ်ကျဲၤ

ခိဉ်သ့ၣ်လၢသဝီဖိသ့ၣ်န့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ် ထီဘိဘဉ်အဃိ ညီန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ် တၢ်ပဒုဉ်ဟးဆွဲး ဒီးတၢ် ဃုၢ်အိဉ်ကမ့ၢ်တဖၣ် ဒ်တၢ်ဒိသဒါ ရဲၣ်ကျဲၤခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ. သဝီဖိတဂၤအုဉ်အသးဟံၣ်ဖျါထီဉ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်အိဉ်သး ဒီးအတၢ်သးဟးဂီၤခီဖျါ အဟံၣ်ဃုၢ်ဒီးဟံၣ်အဂၤ (၇၀) ဖျါဉ် ဃုၢ်ဃုၢ် လၢအအိဉ်လၢထီဘိလၢသဝီ, ဝုရီကရူၢ်, သထူဉ် ကီၢ်ဆဉ်, ဒုသထူဉ်ကီၢ်ရဲၣ်တဖၣ် ဘဉ်တၢ်ဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွံာ်အီၤ လၢ SAC သးတဖၣ် ဖဲလၢယူၤ ၂၀၂၂ နံၣ် ဒီးစံးဝဲဒ်အံၤ -

“

“အဝဲသ့ၣ် [...] ဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွံာ်ပသဝီ ခီဖျါလၢအ ဆိမိဉ်ကမ့ၢ်သဝီဖိလၢအဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤ PDF ဒီး KNLA အဃိ. [...] ယသးဟးဂီၤဒိဉ်မး မ့ၢ်လၢဟံၣ် လၢယမိယပါဟ့ၣ်လီၤယၤန့ၣ် ဘဉ်တၢ်ဒွဲၣ်အူထီဉ် ကွံာ်အီၤလံ. ဟံၣ်အံၤမ့ၢ်ယမိယပါအတၢ်ဟ့ၣ်သါ လီၤ. ယသးမ့ၢ်ဟးဂီၤထဲလဲၣ်သန့ၣ်က့ ပမၤတၢ်က သ့မနုၤတမံလဲၣ်. ပကဲပုၤမ့ၢ်ဆုၢ်မ့ၢ်ဂီၤသဝီဖိတ

ဂၤလီၤ. [...] ပတမၤသကိးတၢ်ဒီးသုးဖိဉ်စုကဝဲၤနီ တဖၣ်ဘဉ်. ပကဲပုၤထူစံာ်မၤဝဲၤ ဒီးပုၤမၤအိဉ်ကျိး သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. [...] သဝီဖိတနီၤလဲၤဃုၢ်အိဉ်လၢ အတၢ်ညုဉ်အိဉ်ဖျးအိဉ်ဒဲဒီးတနီၤတခီလဲၤဃုၢ်အိဉ် လၢအဘူးအတၢ်ဟံၣ်လီၤ.”²¹

ဒ်တၢ်ပာ်ဖျါအံၤအသိး သဝီဖိတနီၤ လဲၤဃုၢ်အိဉ်ကဒုဆူ တၢ် လီၢ်လၢအဘူးဒီးအသဝီ, ပုၤလၢကျါ မ့တမ့ၢ်သဝီလၢအဘူး သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဒ်သိး အဝဲသ့ၣ်ဟးထီဉ်က့ၤလီၤလၢအသဝီဒီး တၢ်လီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဃုၢ်အိဉ်ကဒုဒီး တၢ်ညုဉ်တၢ်ဖျးလီၢ်ကျဲ သ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ ဖဲတၢ်အိဉ်သးမ့ၢ်ဂ့ၢ်ထီဉ်တဆံးတက့ၢ် ဘဉ် ဆဉ်တၢ်ဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်လီၤဘဉ်ယိဉ်လၢ အဝဲသ့ၣ်သးသမူအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတနီၤတခီ ဆၢတဲာ်လီၤအသးလၢ ကဃုၢ်အိဉ် ကဒုဆူတၢ်လီၢ်ယံၤအဃိ အဝဲသ့ၣ်ပာ်လီၤတဲာ်ကွံာ်အဟံၣ်ဃီ ဒီးအတၢ်စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄. တၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖး - တၢ်မၤပယွဲအက့ၢ်အဂီၤတဖၣ် ဒီးတၢ်မၤကမ့ၢ်ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘုဉ်သဲစး ဒီးတီပတီၢ်

ဒ်တၢ်ကဲထီဉ်သးလၢ အအိဉ်ဖျါလၢထးတဖၣ်အသိး တၢ်မၤပ ယွဲသ့ၣ်တဖၣ် ညီန့ၢ်ကဲထီဉ်ဖဲတၢ်ဒုးမ့တမ့ၢ်တၢ်ဒုးတပျီၤအဆၢ ကတီၢ် ဒီးတၢ်ဒုးဝံၤအလီၢ်ခံ မ့ၢ်လၢ SAC သးသ့ၣ်တဖၣ်ခိဉ်ဆၢ က့ၤသုးဖိဉ်စုကဝဲၤကရူၢ်တဖၣ်အတၢ်ထီဉ်ဒုးအီၤခီဖျါတၢ်မၤ ကဉ်ထီဒါလီၢ်ကဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒွဲၣ်အူ ထီဉ်ဟံၣ်ဃီ ဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ် တၢ်မၤပယွဲအက့ၢ်အဂီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ညီန့ၢ်ဝဲသန့ၣ်က့တၢ်မၤ ပယွဲအက့ၢ်အဂီၤအိဉ်ဒီးအါမးလၢအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.²²

လၢတၢ်ဂ့ၢ်တနီၤအဖိခိဉ် SAC သးတဖၣ် မၤဟးဂီၤသဝီဖိတ ဖၣ်အတၢ်စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ် မ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်ကမၤပျဲၤမၤဖုးထံဖိကီၢ်ဖိ လၢအအိဉ်လၢ လီၢ်ကဝီၤပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ဖဲ န့ၣ်, အတၢ်ပညိဉ်မ့ၢ်ဒ်သိးကမၤဟါမၤကွံာ် EAGs မ့တမ့ၢ်မၤ လီၤစုၤသဝီဖိလၢ အဝဲသ့ၣ်ဆိမိဉ်ကမ့ၢ်ဝဲလၢ အဆိဉ်ထွဲမၤ စၢၤကရူၢ်ကရၢဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဃိ အဝဲသ့ၣ်ဒွဲၣ်အူထီဉ်ကွံာ် ဟံၣ်ဃီ မ့တမ့ၢ် ဒုသဝီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖၣ်လၢ တတူၢ်လိာ်မ့တမ့ၢ်တလူၤပိာ်ထွဲ SAC တၢ်ဃုထီဉ် မ့တမ့ၢ်အ ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး ညီန့ၢ်ဘဉ်ကွံာ်ဆၢဒ်မိဉ်ဒီး တၢ်မၤကဉ် ဝဲအံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ပာ်ဖျါထီဉ်တ့ၢ်လၢထးအသိး SAC သးဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဂ့ၢ်န့ၣ်ဆူဉ် တၢ်အိဉ်တၢ်အီ မ့တမ့ၢ် တၢ်

စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိဉ်တၢ်အီတအိဉ် ဘဉ် အဆၢကတီၢ် ဒီးတၢ်အံၤညီန့ၢ်မၤအသးတဘျီဃီ ဖဲအဝဲသ့ၣ် ဒွဲၣ်အူထီဉ် ဟံၣ်ဃီအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒွဲၣ်အူထီဉ်ဟံၣ် ဃီမ့ၢ်တၢ်လၢအညီဝဲ, အပူၤကလံၤစုၤ ဒီးမ့ၢ်ကျဲလၢအပူၤပျဲးက တၢ်တဘိလၢ တၢ်မၤပျဲၤမၤဖုးထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်အံၤမ့ၢ်ကျဲအညီကတၢ်တဘိလၢတၢ်ကျဲစးမၤဟါမၤကွံာ် EAGs လၢအအိဉ်လၢ လီၢ်ကဝီၤလီၤဆီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးမ့ၢ် စ့ၢ်ကီးတၢ်လၢအမၤဘဉ်ဒိလီၢ်ကဝီၤပူၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်အါအါ သီသီ ဒ်တၢ်ပာ်ဖျါထီဉ်တ့ၢ်တၢ်ကဲထီဉ်သး လၢအဖိခိဉ်တဖၣ် အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဘျၢၤခဲရံၣ်ရူၤနုၤ ရၤယၤကိဖၤ (Balakrishnan Rajagopal) လၢအမ့ၢ် UN အပူၤဃီထံတၢ်ဂ့ၢ်လီၤဆီ ဘဉ်ဃးဒီးဟံၣ်ဃီ ခွဲးယာ်လၢပုၤ ဟံၣ်ဃီဝဲဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘုဉ် တၢ်မၤဟးဂီၤဟံၣ် ဃီဖဲစုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘုဉ် ဆၢကတီၢ်မ့ၢ် "တၢ်မၤဟးဂီၤ ဟံၣ်ဃီလၢအအိဉ်ဒီးတၢ်ပညိဉ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး" န့ၣ်လီၤ.²³ တၢ်နီၢ်နီၢ်တခီ ဟံၣ်ဃီခွဲးယာ်လၢပုၤ မ့ၢ်ဂံၢ်ခိဉ်ထံးပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ် ခိဉ်သ့ၣ်တခါ လၢအအိဉ်ဖျါထီဉ်ဖဲ ဟီဉ်ခိဉ်ဒိ ဘုဉ်လံာ်ဘိးဘဉ် ရၤလီၤပုၤဟီဉ်ခိဉ်ဖိခွဲးယာ်အဆၢဒိဉ် ၂၅(၁) န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ် အမဲာ်ညါ ကီၢ်ပယီၤ အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်စ့ၢ်ကီးဝဲလၢ ကလူၤပိာ်

ထွဲဝဲတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဝဲအံၤ ဒီဖျါဆဲးလီၤဝဲစုမ့ၢ်ကျါလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီ ဘၣ် မ့ၢ်ကျါဝဲၤကွၢ်, ပုၤဂ့ၢ်ဝိဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢခွဲးယာ်လံာ်ဃံာ် ဃာ် (ICESCR) အပူၤ ဖဲ ၁၉၆၆ န့ၣ် ဒီးမ့ၢ်လံာ်ဃံာ်ဃာ်တဘျီ လၢ အဒိသဒါ ဟံာ်ဃီခွဲးယာ်လၢပုၤ ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တထံာ် အံၤ အိၣ်ဖျါထီဉ်ဝဲ (ICESCR) အဆၢဒိၣ်- ၁၁(၁) န့ၣ်လီၤ.²⁴ လၢတၢ်န့ၣ်အဃီ တၢ်ခွဲးအူဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤဟံာ်ဃီလၢအအိၣ် ဒီးတၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်မၤအီၤလၢအကျါအကျဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးအံၤ ဒုးန့ၣ်ဖျါထီဉ်ဝဲ ကီၢ်ပယီၤမၤကမၢ်တၢ်တၢ်အာ်လီၤလံာ်ဃံး ဃာ် ဒီးတမၤထွဲအမူဒါလၢအမ့ၢ် တၢ်ကဘျီယုးယီၣ်ပာ်ကဲ, ဒီ သဒါဒီးမၤလၢထီဉ်ပုၤထီဉ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤဒ်အံၤတကလုာ်လၢအကဲထီဉ်အသးဖဲ စုက ဝဲၤတၢ်သဘံာ်သဘျီအဆၢကတီၢ်အံၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်မၤကမၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်ဆီဉ်ထွဲမၤစၢၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်လိာ်လုာ်သဲစး န့ၣ်အိၣ်ဖျါဝဲ ဖျါဖျါဖျါန့ၣ်လီၤ. လီၤဆီဒိၣ်တၢ် SAC အိၣ်ဒီး တၢ်ပညိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢ ကမၤဟးဂီၤကမၢ်တၢ်စုလီၢ် ခိၣ်ခိၣ်အံၤ, မ့ၢ်တၢ်တခါလၢအမၤကမၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သိၣ်တၢ် သီတၢ်ဘျီခိၣ်သ့ၣ်လၢအမ့ၢ် သုးသ့ၣ်တဖၣ်ကဘျီပဲာ်ထံနီၤ ဖးသုးတၢ်ဖိတၢ်လံာ်, ကမၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်ဒီးနီၢ်တဂၢ်တဖိတၢ် လံာ်တၢ်ဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆီဉ်မိၣ်ကမၢ်သဝီဖိ လၢအဝဲ သ့ၣ်ဆီဉ်ထွဲမၤစၢၤ စုကဝဲၤတၢ်ပာ်ဆၢကရူၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ် ပညိၣ်ထီဒါသဝီဖိလၢတၢ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအဖိခိၣ်န့ၣ် ဒုးန့ၣ်ဖျါထီဉ် ဝဲ SAC မၤကမၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျီလၢအမ့ၢ်ပုၤတဂၢ်လၢ လၢလၢအတကဲသုးဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံာ်တခါလၢလၢလၢအဘၣ် ထွဲဒီး အကၢဒိၣ်လၢကမၢ်ထံဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ပညိၣ်ထီဒါ အီၤလုၤတက့ၤတန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢသုးအတၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျီအပူၤ ပာ်ဖျါ ထီဉ်စ့ၢ်ကီးဝဲလၢ ဖဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီဉ်တဘျီလၢလၢတၢ်ကဘၣ် ဃုထၢတၢ်ဒုးအကျါအကျဲလၢ အဒုးအိၣ်ထီဉ်တၢ်လီၤဘၣ် ယိၣ်ဒီးဟးဂီၤအစုၤကတၢ်လၢ ကမၢ်အတၢ်အိၣ်မူ, တၢ်အိၣ် ဆူၣ်အိၣ်ချ့ ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. SAC ဒုးန့ၣ်ဖျါ ထီဉ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်တယုးယီၣ်ပာ်ကဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျီဝဲ အံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်ဆီဉ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်လိာ်သဲစး (IHL) ပာ်ဖျါထီဉ်စ့ၢ်ကီးဝဲလၢ တၢ်ပလီၢ်လၢတၢ်မၤဆီအီၤသ့ၣ်လၢတၢ် ကဘၣ်မၤအီၤလီၤဆီဒိၣ်တၢ် တၢ်ကဘၣ်ဃုထၢ စုကဝဲၤတၢ် ဒုးအကျဲသန့လၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖး မ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်ဟး ဆဲး တၢ်မၤဟးဂီၤကမၢ်တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် ဖဲစုကဝဲၤတၢ်သဘံာ် သဘျီအဆၢကတီၢ်ကန့ၢ်အဂီၢ် ဒီးတဘၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုးနီၤတဂ့ၢ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သန့ကွဲ SAC ဃုထၢတၢ်ဒုးအကျဲ သန့လၢအဟ့ၣ်တၢ်ဘၣ်ဒိဟးဂီၤတၢ်ပျဲ ဒီးအါန့ၢ်အန့ၣ် တၢ်ဒုး

နီၤစီၤမၤဟးဂီၤအါထီဉ်ကမၢ် လၢအအိၣ်ဘုးဒီးတၢ်ဒုးကဲထီဉ် လီၤသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ တၢ်ဒွဲၣ်အူထီဉ်ဘုဖိဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ကျးသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါ ထီဉ် တၢ်မၤကဘၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျီလၢအကြိဃာ်တၢ် တဘၣ်မၤဟးဂီၤတၢ်ဖိတၢ်လံာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအကၢဒိၣ်လၢထံ ဖိကီၢ်ဖိကမၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီဖျါလၢတၢ်မၤဝဲအံၤအဖိခိၣ် ဒုးအိၣ်ထီဉ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ် လၢ သဝီဖိတဖၣ်အတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူ, အတၢ်အိၣ်မူအိၣ် ဂဲဒီး တၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်မၤ ကမၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်ဆီဉ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်လိာ် (IHL) သဲစးဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲာ်တခါလၢ SAC မၤကမၢ်ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.²⁵ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအထီဒါဟီၣ်ခိၣ်ဒီ ဘၣ်တၢ်ဒုးကီၢ်မ့ၢ် ဒ်အအိၣ်ဖျါလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ရိမံၤပုၤတူၢ် ကီၢ် ကီၢ်ဘျီ (ICC) အဆၢဒိၣ် (၂)(က) လၢတၢ်သုးကျဲဒုး အိၣ်ထီဉ်အီၤခိၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ပုၤတူၢ်ကီၢ်သဲစးလုာ်သန့ န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ လၢဖျါတြုၤအါရံၤ, ၂၀၂၃ န့ၣ်အဆၢကတီၢ် သုးမိၤစီရိၤဘိး ဘၣ်ရုၤလီၤဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ကပၢအါထီဉ်ကီၢ်ဆၣ် (၅၀) ဘၣ် လၢအအိၣ်လၢ ကီၢ်စဲာ်အါဘၣ်လၢအပုၤဃုာ်ဒီးကညီကီၢ်စဲာ် ဒီးကသုဝဲဂ့ၢ်ဂီၢ်အူသုးပၢတၢ်သဲစး (martial law) လၢကီၢ် ဆၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအပူၤ မ့ၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ပၢဆူၣ်တၢ်ကသု ဒ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢဒုးအိၣ်ထီဉ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီး မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိ ကီၢ်ပယီၤသဲစးအတၢ်ဒိၣ်စိအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. တၢ်ပၢဆူၣ်ပၢစိးကျဲသန့အသီလၢ SAC ဒုးအိၣ်ထီဉ်ဒီး သုဝဲအံၤမ့ၢ် အတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဆီဉ်သန့ အါထီဉ်လၢပုၤလၢအထီဒါအီၤလၢအအိၣ်လၢကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်တ ဖၣ်အပူၤကသုအဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်ဒ်သိးပုၤလၢမၤကမၢ်တၢ်သ့ၣ်တ ဖၣ်တၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝိအီၤသုတသု ဒီးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်ဒီးန့ၢ် တၢ်တီတၢ်တြုၤသုတန့ၢ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ကွၢ်ဟ့ၣ် ကွၢ် (Human Rights Watch) ပာ်ဖျါထီဉ်ဝဲအသိး တၢ် ဒုးအိၣ်ထီဉ်ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူသုးပၢတၢ်သဲစးအံၤ “မ့ၢ်သဲစးလၢအဟ့ၣ် တၢ်ပျဲဒ်သိး ကီၢ်ပယီၤသုးမိၤစီရိၤသုဝဲတၢ်ခိၣ်ဆၢအကျဲလၢအ တကြုၤးတဘၣ်တဖၣ်ကသုဖိးသဲစးအဂီၢ်, မ့ၢ်သဲစးလၢအတ ကီၢ်လဲာ်ဒီးတၢ်ဘျီဘၣ်အီၤဒ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်လိာ်ဘၣ်အသိးထီဘိ သု. [...]” တၢ်နီၢ်နီၢ်တခီ တၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီဉ်ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူသုး ပၢတၢ်သဲစးအံၤ အိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢပုၤလၢ ကဆၢတံာ် ဟံးဂ့ၢ်ဝိပုၤမၤကမၢ်တၢ်ဘၣ်ဆၣ် သုးတၢ်မၤပယုးဒီးသုးလၢ တၢ်ကဘၣ်ဟံးဂ့ၢ်ဝိအီၤတဖၣ် တၢ်ဃီထံသမံသမိးဒီးဟံးဂ့ၢ် ဝိအီၤသုတသုတဂ့ၢ်အဂီၢ် သဲးစးအံၤဟ့ၣ်တၢ်အုၣ်ကီၢ်န့ၢ်ဝဲဒုၣ် န့ၣ်လီၤ. ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူသုးပၢတၢ်သဲစးမ့ၢ်အိၣ်ဒီးဒီး တၢ်မ့ၢ်သုဒ်သဲ စးဝဲအံၤန့ၣ် တမ့ၢ်လၢသုးသ့ၣ်တဖၣ်ကပတုာ်အတၢ်မၤအါမၤ

သီဒီးတမ့ၢ်လၢ၊ အကသးအိၣ်ဆိတလဲဃံဉ်လီၤကံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ် သဘံၣ်သဘုၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ် အိၣ်ဖျါဝဲဖျါဖျါဖျါန့ၣ်လီၤ။”²⁶ ခဲအံၤဖျါဒ်သိးလၢ ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤ၊ ကီၢ်ခိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ ဒီးထံဂုၤကီၢ် ဂၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တဟ့ၣ် တၢ်ဆိၣ်သနံးဆူ

သုးမိၤစိရိၤအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် ကညီကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်အဂၤအါဘုၣ် လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤအံၤ တၢ်ကဒွဲၣ်အူထီဉ်ဒီးအီၤခါဆူ ညါန့ၣ်လီၤ။

၅. တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်ဆူထံဂုၤကီၢ်ဂၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်အအိၣ်

ဖဲတၢ်ဂုၢ်ကျဲးစးမၤန့ၢ် တၢ်တီတၢ်တြၢ်ဒီး တၢ်သ့ဟံးမူဒါလၢ ပုၤမၤကမၣ်ကီၢ်မ့ၢ်အဖီခိၣ်အခါ တၢ်တဘၣ်ကွၢ်ကပံၤတၢ်မၤ ဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ဒီးတၢ်ပူၤဖျဲးထီဉ်ကွံာ်လၢတၢ်စံၣ်ညီဉ် လုၤ တက့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။ လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ ကီၢ်မ့ၢ်လၢကီၢ်ပယီၤ သုးခိၣ်သုးန့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မၤကမၣ်ဝဲလၢကီၢ်ပယီၤဒိဘုၣ်လီၤဆီ ဒၣ်တၢ်မၤကမၣ်ကညီကလုာ်အံၤ အလီၢ်အိၣ်သပုၤကတၢ် လၢတၢ်ကဟံးဂ့ၢ်ဝိဒီးလိၣ်ဘၢလိၣ်ကီၢ်ကီၢ်ပယီၤသုးခိၣ်သုး

န့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ။ တကတီၢ်ဃိ အလီၢ်အိၣ်သပုၤက တၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤလီၤတၢ် ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ် ဝိတၢ်လိၣ် ဒီးတၢ်ဒိသဒါသ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်လၢပုၤလၢ ကလုာ် န့ၣ်ကမုၢ်လၢအကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးပယီၤသုးအတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တ ကးဒီး အတၢ်မၤအမၤသီလၢအပုၤဃုာ်ဒီးတၢ်ဒွဲၣ်အူထီဉ် တၢ် စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ။ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်တြၢ်း -

- ပံၤပနီၣ်သုးမိၤစိရိၤလၢအမ့ၢ်ပုၤလၢအဒုးအိၣ်ထီဉ် ကတီၢ်အံၤတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမ့ၢ်ပုၤလၢအဒုးကဲ ထီဉ်ပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်လိၣ်တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢကီၢ်ပယီၤ ဒီးတၢ်တဘၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤသကိးတၢ် မ့တမ့ၢ်တၢ်ကဘၣ်ပံၤပနီၣ်သုးမိၤ စိရိၤလၢအမ့ၢ်ပုၤတဖုလၢ အတဖိးသဲးဒီး တၢ်တဘၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ မ့တမ့ၢ် ပံၤပနီၣ်အီၤဒဲအမ့ၢ်ပုၤလၢအတဖိးသဲး ဒီဖျါ တၢ်မၤတၢ်အၢၣ်လီၤအီၤဒီးအီၤဒီး တၢ်တဘၣ်ဟ့ၣ်လံာ်အုၣ်ကီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဂီၢ် လုၤတက့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။
- ဆိၣ်သနံးပဒိၣ်လၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ် မ့ၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ် ကဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကတီၢ်အံၤဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ်တၢ်ဃိထံၣ်သမံသမိးဒီး တၢ်လိၣ်ဘၢလိၣ်ကီၢ်ကျါကျဲးဒီး ကျါကျဲးလၢတၢ်သ့အီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးကဃုထံၣ်န့ၢ်ကျါကျဲးအဂၤဒဲအမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ် ကီၢ်က့မနံၣ် တၢ်စံၣ်ညီဉ်သဲးဂ့ၢ်ပၤ (universal jurisdiction case in Germany)²⁷ ဒီးတၢ်ဆုာ်သဲးတၢ်ဂ့ၢ်ဆူ ဟီၣ်ခိၣ် ဒိဘုၣ်ပုၤမၤကမၣ်ကီၢ်မ့ၢ် ကီၢ်ဘျီဉ် (ICC)²⁸ မ့ၢ်ဒ် သိးတၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝိကီၢ်ပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်မၤကမၣ်ကီၢ်မ့ၢ် ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ် မ့ၢ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။
- မၤလဲၢ်ထီဉ်စ့ၢ်ကိး ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ်တၢ်ဃိထံၣ်သမံသမိး တၢ်သ့ဟံးမူဒါအတကီၢ် မ့ၢ်ဒ်သိး ကီၢ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအထီဒါကညီက လုာ်, ကလုာ်န့ၣ်အဂၤဒီး တၢ်ဘျီဉ်တၢ်ဘါကရၢဆံးလၢ အကဲထီဉ်သးလၢအပူၤကွံာ်ဒီး ကဲထီဉ်သးခဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ကပံၤ ဃုာ်လၢ ကတီၢ်အံၤတၢ်လိာ်ဘၢလိာ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဂ့ၢ်ကသ့အဂီၢ်။
- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဂ့ၢ်ဂီၢ်အူ တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢလီၤကဝီၤပုၤတဝါတၢ်ကရၢကရိဒီး ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိသ့ၣ် တဖၣ်မၤဝဲ ဒီးကလုာ်န့ၣ်တၢ်ကရၢကရိလၢအဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီး ကရၢလၢ အဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဟးဂီၢ်တဖၣ်အဂီၢ်။
- ဆိၣ်ထွဲတၢ်ရိဖျိာ်မၤသကိးလၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ပညိၣ်ဖိၣ်ဃံး (sanctions) တမံဃိလၢအထီဒါသုးမိၤစိရိၤခိၣ်န့ၢ်တဖၣ် လၢ တၢ်ဆိမိၣ်အီၤလၢ အမၤကမၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ်ကီၢ်မ့ၢ်ဒီး မၤကမၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ်သဲးတၢ်ဘျီအဂၤသ့ၣ်တဖၣ် ကသ့ဟံးမူ ဒါအဂီၢ်။

ကညီဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG) အဂ့ၢ်ဖုၣ်ကီၢ်

ကညီဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG) အံၤဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီဉ်အီၤဖဲ ၁၉၉၂ နံၣ် ဒီးမ့ၢ်ဝဲလီၢ်ကဝီၤကရၢသဘျီတဖုလၢ အၢၣ် လီၤမၤတၢ်လၢ ကမၤဂ့ၢ်ထီဉ်ပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်အတၢ်အိၣ်သး လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီဉ်ကလံၤထံးအပူၤန့ၣ်လီၤ။ KHRG သိၣ် လိဝဲ လီၢ်ကဝီၤဒုသဝီဖိတဖၣ် လၢကမၤနီၣ်မၤဃါတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်အဂ့ၢ်အကျါန့ၣ် လီၤ။ KHRG ဘိး ဘၣ်ရၢလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါတဖၣ်အံၤ ဒ်သိးကပံၤဖျါထီဉ်လီၢ်ကဝီၤပူၤ ကမုၢ်တဖၣ်အကလုာ်, အတၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်, အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီ ဒီး အတၢ်ထံၣ်တၢ်ပံၤသးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ နဃုထံၣ်သ့ၣ်ညါ ပတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ www.khr.org အပူၤသ့ၣ်ဒဲန့ၣ်လီၤ။

- 1 KHRG, “ဒူသထူဉ်ကီရ်တံာ်ဟံဖျါအဖုဉ်- သုးခိးကီဆါ BGF ဒီး SAC သုးဖိတဖုဉ် မာသဝီဖိဝံပီတါဒီး သူအီဒ်တံာ်ဒီသဒုကတဲဖဲ လါစဲးပထုဘာဉ် ၂၀၂၁ နံဉ်,” လါမးရူး ၂၀၂၂ နံဉ်. https://khrng.org/sites/khrng.org/files/report-docs/21-290-d1_karen_wb_1.pdf.
- 2 တံာ်ဂိုဝါကျါလါလံာ်ဟံဖျါတဘုဉ်အံအပူဉ်န့ဉ် တံာ်ဒီးန့ဉ်ဘဉ်အီဖဲ လါမ့ ၂၀၂၁ နံဉ် ဒီး လါမးရူး ၂၀၂၃ နံဉ်အပူဉ်န့ဉ်လီ. ဘဉ်တံာ်ဆုာ်ဟ့ဉ်ထီဉ်အီ လါ လါကဝီပုးမာသကိးတံာ်တဖုဉ်လါကညီကီစံဉ်ပူဉ် ကီရ်န့ဉ် န့ဉ်ဘုဉ်အကျါ ကီရ်န့ဉ်ဘုဉ်အပူဉ် လါအဘဉ်တံာ်သိဉ်လိအီ. လါကညီဂိုဝိခွဲယာ်ကရူာ် (KHRG) လါကမနီဉ်မာသါတံာ်မာဘဉ်ဒီပုးဟီဉ်ခိဉ်ဖိခွဲယာ်အတံာ်အိဉ်သးတဖုဉ်ဖဲလီကဝီပုးန့ဉ်လီ. ပုးတူဉ်ဘဉ်တံာ်တဖုဉ်အမံ, တံာ်ဂီဒီး အိဉ်ဆိးလီ ကျဲလီတံာ်လါဆဲးတဖုဉ်န့ဉ် တံာ်မာလီဘါ အီလါအဝဲနီကစံတံာ်ဘဉ်တံာ်ဘါအဂီန့ဉ်လီ. တံာ်ဂိုဝါကျါလါ တံာ်ကွဲးရဲပုးအါထီဉ်အီဖဲ ပနီကဝီအပူဉ် န့ဉ် မ့ဝဲဒဉ် KHRG အတံာ်ကွဲးရဲထီဉ်တံာ်ဂိုဝါကျါန့ဉ်လီ.
- 3 “Military burns more than 1,000 homes in northwestern Myanmar in one week,” Myanmar Now, May 6th 2022. <https://myanmar-now.org/en/news/military-burns-more-than-1000-homes-in-northwestern-myanmar-in-one-week>.
- 4 “A/HRC/52/66: Situation of human rights in Myanmar – Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar, Thomas H. Andrews,” OHCHR, March 9th 2023. <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/ahrc5266-situation-human-rights-myanmar-report-special-rapporteur>.
- 5 “Kawthoolei IDP Update,” Karen Peace Support Network, February 7th 2023. https://www.karenpeace.org/wp-content/uploads/2023/02/Briefing_Kawthoolei-IPD-update_Eng.pdf.
- 6 KHRG, “သုးစီစီရီတံာ်မာအါသီဆူဉ်မဲာ်ကဲမဲာ်ဒီးကမုာ်အတံာ်ခိဉ်ဆါထီဒါ,” လါနီဉ်ဂုဘာဉ် ၂၀၂၁နံဉ်. <https://khrng.org/sites/khrng.org/files/report-docs/briefer-karen.pdf>.
- 7 “Troops burn villages in Myanmar heartland, seek to crush resistance,” Reuters, April 14th, 2022. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/troops-burn-villages-myanmar-heartland-seek-crush-resistance-2022-04-14/>.
- 8 ကီပယီသုး သုဝဲ ‘တံာ်လွံာ်တံာ်’အံ ဖဲ ၁၉၅၀နံဉ်စးထီဉ် ဒီး စးထီဉ်သုဝဲဖျါဖျါဖျါ ဖဲ ၁၉၆၀ နံဉ်ခါဉ်သး လါအအိဉ်ဒီးတံာ်ပညိဉ်လါလါလါ ကမာ လါပိုာ်ကွဲးဝဲဒဉ် ပုးထီဉ်တံာ်တဖုဉ် ဒီးတံာ်ဆီဉ်ထွဲမာစါလါ ကျိဉ်စု, တံာ်ဖိတံာ်လံာ်, တံာ်ဂိုဝါကျါ ဒီး ပုးဂံာ်ဘါလါ ဒူသဝီဖိ ကမုာ်တဖုဉ်အအိဉ် န့ဉ်လီ. Martin SMITH, “Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity,” New York: St. Martin’s Press, 1999 p. 258-262. KHRG, “သမာတ န့ဉ်- ကီပယီမုာ်ထီဉ်ကလံာ်ထံးပူဉ် တံာ်မာကမုာ်တံာ်ဒုးတံာ်ယါကီဉ်မုဉ်, ကီဉ်မုဉ်ထီဒါပုးဟီဉ်ခိဉ်ဖိန့ဉ်ဆါ ဒီးလီကဝီကမုာ်တဖုဉ် အတံာ်အုဉ်သးလါ နံဉ် ၃၀ အတီပူဉ်,” လါဒါစဲဘာဉ် ၂၀၂၂နံဉ်. <https://khrng.org/2022/12/undeniable-war-crimes-crimes-against-humanity-and-30-years-villagers%E2%80%99-testimonies-rural>.
- 9 KHRG, “သမာတန့ဉ်- ကီပယီမုာ်ထီဉ်ကလံာ်ထံးပူဉ် တံာ်မာကမုာ်တံာ်ဒုးတံာ်ယါကီဉ်မုဉ်, ကီဉ်မုဉ်ထီဒါပုးဟီဉ်ခိဉ်ဖိန့ဉ်ဆါ ဒီးလီကဝီကမုာ်တဖုဉ် အတံာ်အုဉ်သးလါ နံဉ် ၃၀ အတီပူဉ်,” လါဒါစဲဘာဉ် ၂၀၂၂ နံဉ်. <https://khrng.org/2022/12/undeniable-war-crimes-crimes-against-humanity-and-30-years-villagers%E2%80%99-testimonies-rural>.
- 10 KHRG, “‘တံာ်ဂုထီဉ်ပသီထီဉ်လါတပဉ်ဃုဉ်ဒီးကမုာ်’: တံာ်ဟံးန့ဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ဒီးဒူသဝီအတံာ်သုတံာ်ဘဉ်လါကီပယီမုာ်ထီဉ်ကလံာ်ထံး”, လါ အီကူး ၂၀၁၈နံဉ်. https://khrng.org/sites/khrng.org/files/developmet_without_us- karen_full_report_august_2018.pdf
- 11 တံာ်ဂိုဝါကျါသုဉ်တဖုဉ်အံ ကဲထီဉ်ဝဲအသးလါ ဒူသထူဉ်, တီအူ, ချါလွံာ်ထူဉ်, ဘျဲဒဲဝဲ, မုာ်တြီဒီး ဒူပုဉ်ယာ်ကီရ်သုဉ်တဖုဉ်အပူဉ်လီ.
- 12 တံာ်ဂိုဝါကျါအံဘဉ်တံာ်ဟံးန့ဉ်အီလါ လံာ်တံာ်ကစီဉ်လါတံာ်တရုလီဒီးအီဘဉ်တဘုဉ်အပူဉ် လါတံာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲ လါယူလံ ၂၀၂၂ နံဉ် လါဒူသထူဉ် ကီရ်န့ဉ်.
- 13 KHRG, “ဒူသထူဉ်ကီရ်တံာ်ဟံဖျါအဖုဉ်- သုးခိးကီဆါ BGF ဒီး SAC သုးဖိတဖုဉ် မာသဝီဖိဝံပီတါဒီး သူအီဒ်တံာ်ဒီသဒုကတဲဖဲ လါစဲးပထုဘာဉ် ၂၀၂၁ နံဉ်,” လါမးရူး ၂၀၂၂ နံဉ်. https://khrng.org/sites/khrng.org/files/report-docs/21-290-d1_karen_wb_1.pdf
- 14 KHRG, “Dooplaya District Short Update: Skirmishes between armed groups and indiscriminate shelling result in displacement, casualties and destruction of villagers’ property (October 2021), လါဒါစဲဘာဉ် ၂၀၂၁နံဉ်. <https://khrng.org/2021/12/21-298-d1/dooplaya-district-short-update-skirmishes-between-armed-groups-and-indiscriminate>.
- 15 တံာ်ဂိုဝါကျါအံဘဉ်တံာ်ဟံးန့ဉ်အီလါ လံာ်တံာ်ကစီဉ်လါတံာ်တရုလီဒီးအီဘဉ်တဘုဉ်အပူဉ် လါတံာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲ လါဒါစဲဘာဉ် ၂၀၂၂နံဉ် လါမုာ်တြီ ကီရ်န့ဉ်.
- 16 KHRG “Kler Lwee Htoo District Incident Report: Two villagers shot dead and 12 villagers’ houses burned down by SAC in Ler Doh Township, July 2022”, လါဒါစဲဘာဉ် ၂၀၂၂နံဉ်. <https://khrng.org/2022/12/22-248-i1/kler-lwee-htoo-district-incident-report-two-villagers-shot-dead-and-12-villagers%E2%80%99>.
- 17 တံာ်ဂိုဝါကျါအံဘဉ်တံာ်ဟံးန့ဉ်အီလါလံာ်တံာ်ကစီဉ်လါတံာ်တရုလီဒီးအီဘဉ်တဘုဉ်အပူဉ်လါတံာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲ လါယူလံ ၂၀၂၂ နံဉ် လါချါလွံာ် ထူဉ်ကီရ်န့ဉ်.
- 18 တံာ်ဂိုဝါကျါအံဘဉ်တံာ်ဟံးန့ဉ်အီလါလံာ်တံာ်ကစီဉ်လါတံာ်တရုလီဒီးအီဘဉ်တဘုဉ်အပူဉ်လါတံာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲ လါအူဖျိဉ် ၂၀၂၂ နံဉ် လါဘျဲဒဲဝဲ ကီရ်န့ဉ်.
- 19 တံာ်ဂိုဝါကျါအံဘဉ်တံာ်ဟံးန့ဉ်အီလါလံာ်တံာ်ကစီဉ်လါတံာ်တရုလီဒီးအီဘဉ်တဘုဉ်အပူဉ်လါတံာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲ လါမးရူး ၂၀၂၂ နံဉ် လါဒူသထူဉ်ကီရ်န့ဉ်.
- 20 တံာ်ဂိုဝါကျါအံဘဉ်တံာ်ဟံးန့ဉ်အီလါ လံာ်တံာ်ကစီဉ်လါတံာ်တရုလီဒီးအီဘဉ်တဘုဉ်အပူဉ် လါတံာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲ လါမ့ ၂၀၂၂နံဉ် လါဘျဲဒဲဝဲကီရ်န့ဉ်.
- 21 တံာ်ဂိုဝါကျါအံဘဉ်တံာ်ဟံးန့ဉ်အီလါလံာ်တံာ်ကစီဉ်လါတံာ်တရုလီဒီးအီဘဉ်တဘုဉ်အပူဉ် လါတံာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲ လါမးရူး ၂၀၂၃ နံဉ် လါဒူသထူဉ် ကီရ်န့ဉ်.
- 22 KHRG, “သမာတန့ဉ်- ကီပယီမုာ်ထီဉ်ကလံာ်ထံးပူဉ် တံာ်မာကမုာ်တံာ်ဒုးတံာ်ယါကီဉ်မုဉ်, ကီဉ်မုဉ်ထီဒါပုးဟီဉ်ခိဉ်ဖိန့ဉ်ဆါ ဒီးလီကဝီကမုာ်တဖုဉ် အတံာ်အုဉ်သးလါ နံဉ် ၃၀ အတီပူဉ်,” လါဒါစဲဘာဉ် ၂၀၂၂နံဉ်. <https://khrng.org/2022/12/undeniable-war-crimes-crimes-against-humanity>

[ty-and-30-years-villagers%E2%80%99-testimonies-rural.](#)

23 “UN Expert – “Domicide” destruction of homes during conflict,” OHCHR, 2022. <https://www.ohchr.org/en/video/2022/un-expert-domicide-destruction-homes-during-conflict>.

24 “International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights,” OHCHR, 1996. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>.

25 KHRG နာ်ဝဲလၢ တၢ်မၤကၢ်လၢ တၢ်ဒွဲးအူထီၣ်ဟံၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤကမၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်လၢတၢ်အတၢ်ဘျုး တဖၣ်လၢအမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဘျုးနီၣ်ဂီၢ် ၂, ၇, ၉, ၁၁, ၁၂, ၁၄, ၁၅, ၁၇, ၃၇ ဒီး ၅၄ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤ အိၣ်ဖျါဝဲဖဲ International Committee of the Red Cross (ICRC), Customary International Humanitarian Law, 2005, Volume I. <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1> အပူၤန့ၣ်လီၤ.

26 “Myanmar Junta Extends Martial Law,” Human Rights Watch, 2023. <https://www.hrw.org/news/2023/02/27/myanmar-junta-extends-martial-law>.

27 ဖဲလၢယနူးအါရဲၤ ၂၀ သီ, ၂၀၂၃ န့ၣ်အပူၤ ပုၤ ၁၆ ဂၤလၢကီၢ်ပယီၤပုၤ တီၣ်ထီၣ်လံာ်တၢ်တၢ်ဆူ ကီၢ်က့ၢ်မနံၣ် လၢအဘၣ်ထွဲဝဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါၣ် တၢ်တီၢ်တြၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးခိၣ်သ့ၣ်အပူၤ လၢကီၢ်ပယီၤသး သးခိၣ်တဖၣ်မၤထီၣ်ဒါဝဲ တၢ်မၤသံလီၤတူၣ်ပုၤကလုာ်, တၢ်မၤကမၣ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤ ကီၢ်မ့ၢ် ဒီး ကီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ တမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဟံးထီၣ်န့ၢ်ဂ့ၢ်ဝီထဲတခါဒါဒဲၣ်လဲၣ်, မ့ၢ်ဝဲ တၢ်အဆိကတၢ်တဘျုးလၢ အပၣ်ဃုာ်ဝဲဒီး တၢ်မၤကမၣ်ကီၢ်မ့ၢ်ဆူကညီကလုာ်ဒုၣ် လၢကလုာ်ဒုၣ်အါဒုၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပၣ်ဃုာ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒဲၣ်ဒီး တၢ်မၤကမၣ်ကီၢ်မ့ၢ်လၢ အကဲထီၣ်အသးဖဲ ၂၀၂၁ န့ၣ် သးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွဲၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဃုာ်ထီၣ်န့ၢ်ကျဲၤ တၢ်ကဟ့ၣ်လီၤက့ၢ် ပုၤလၢအမၤကမၣ်တၢ် တဖၣ်ဆူ ပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤအစုပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

28 ဒီဖျါလၢကီၢ်ပယီၤ တမ့ၢ်ဝဲ ရဲၤအတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုး (Rome Statute) တဖၣ်ဘၣ်အဃိ ပုၤလၢအအိၣ်ဝဲဒီးမူဒါလၢ တၢ်ဃိထံသ့ၣ်ညါဝဲ တၢ်မၤကမၣ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကီၢ်မ့ၢ်, ကီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢၣ်လၢကီၢ်ပယီၤသးမၤထီၣ်ဒါဝဲတဖၣ်အံၤ န့ၢ်သ့ၣ်ထဲလၢ ဘီမုၢ်စၢၤဖျါကရၢ တၢ်ဘိၣ်တၢ်ဘၢကီၢ်ကးကရၢ (UN Security Council) တဖၣ်ဇၢလီၤ. ဒီကလုာ်တၢ်ဃုာ်တဖၣ်ပဒိၣ် (NUG) ထုးထီၣ်ပာ်ဖျါဝဲ လံာ်ဘိးဘၣ်ရၢတဘျုး ဖဲလၢအိၣ်ကူး ၂၀၂၁ န့ၣ်လၢတၢ်ကဃိထံသ့ၣ်ညါ ဒီး လံာ်ဘၢလိာ်ကီၢ်ဝဲ တၢ်မၤကမၣ်ကီၢ်မ့ၢ်အါအာသီသီကီၢ်မုၢ်ဂီၢ်ပုၤလၢအကဲထီၣ်သးဖဲကီၢ်ပယီၤပုၤစးထီၣ်ဖဲ ၂၀၀၂ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ICC တခီ တတူၢ်လိာ်ဒီးဝဲ NUG ဒ်အမ့ၢ် ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ လၢကဟံးဖျါထီၣ်လံာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤ လၢကီၢ်ပယီၤအခါဒဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.